

ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਅਤੇ ਸੀ.ਐਸ. ਟਿਵਾਣਾ, ਜੇ.ਜੇ.
ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ।

(1981)2

ਬਨਾਮ

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ,- ਉੱਤਰਦਾਤਾ।

1979 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 1138 ।

ਅਕਤੂਬਰ 8, 1980।

I860 ਦਾ XLV)- ਧਾਰਾ 34 ਅਤੇ 302— ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਕਤਲ ਦੇ ਜੁਰਮ ਲਈ ਚਾਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਈ ਦੋਸ਼ੀ— ਅਜਿਹੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਾਰੇ ਬਰੀ-ਨਹੀਂ , ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਦਾ ਸਬੂਤ —ਬਾਕੀ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 302 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਧਾਰਾ 34 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ।

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਧਾਰਾ 34 ਇੰਡੀਅਨ ਪੀਨਲ ਕੋਡਾ 1860 ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਆਖਰਕਾਰ ਇਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਾਰੇ ਬਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਕੱਲੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਈ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਅਜੇ ਵੀ ਟਿਕਾਉ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਦੋਸ਼ੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਾਮਜ਼ਦ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਹੋਰ ਭਾਰੀਦਾਰ ਵੀ ਸਨ। . ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਇਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ । ਉਸ ਦੇ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। (ਪਰਾ 17)।

ਸ੍ਰੀ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਤੇਜੀ, ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਜਲੰਧਰ, ਮਿਤੀ 29 ਅਗਸਤ, 1979 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਅਪੀਲ , ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ।

ਜੇਐਨ ਕੌਸ਼ਲ, ਚਤਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਅਤੇ ਵੀਪੀ ਸ਼ਰਮਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਐਡਵੋਕੇਟ)।

ਜੀ.ਐਸ. ਬੈਂਸ ਏ.ਏ.ਜੀ., ਪੰਜਾਬ।

ਨਿਰਣਾ

ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ, ਜੇ.

1. ਇਹ ਅਪੀਲ 29 ਅਗਸਤ, 1979 ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ,

ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਉਮਰ ਕੈਦ ਅਤੇ ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨਾ 500 ਹਰੇਕ; ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੋ-ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਕੱਟਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਸੋਮ ਨਾਥ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

2. ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜਗਦੀਸ਼ ਲਾਲ ਦਾ 23 ਜਨਵਰੀ 1979 ਦੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਹੋਟਲ, ਮੰਡੀ ਰੋਡ, ਨੇੜੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਜਲੰਧਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕਮਰਾ ਨੰਬਰ 7 ਵਿੱਚ ਦੇਵੀ ਚੰਦ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. ਹੋਟਲ. ਸਵੇਰੇ ਕਰੀਬ 10.30 ਵਜੇ ਹੋਟਲ ਦਾ ਮਾਲਕ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.6, ਆਪਣੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਤੋਂ ਹੋਟਲ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਵੀ ਚੰਦ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ., ਵੱਲੋਂ ਉਕਤ ਕਤਲ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ, ਸਿਟੋ ਵਜੋਂ ਉਹ ਥਾਣਾ ਡਵੀਜ਼ਨ ਨੰਬਰ 3, ਜਲੰਧਰ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ, ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿਵ ਪੀਜੀ, ਐਸ.ਆਈ. ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 20, ਦੁਆਰਾ ਸਵੇਰੇ 11.15 ਵਜੇ ਉਸਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਅਧਾਰ ' ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸਤਰਾਸਾ ਸੰਸਕਰਣ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ,

ਇਸ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 22 ਜਨਵਰੀ, 1979 ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ 9 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀ ਉਕਤ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਗਏ ਅਤੇ ਕਮਰਾ ਨੰਬਰ 7 ਜਗਦੀਸ਼ ਲਾਲ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਬੁੱਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਸਬੰਧੀ ਰਜਿਸਟਰ ਵਿਚ ਐਂਟਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਲੜੀ ਨੰਬਰ 94, ਜਗਦੀਸ਼ ਲਾਲ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਦੀ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪਤਾ ਜਗਦੀਸ਼ ਲਾਲ ਪੁੱਤਰ ਹੰਸ ਰਾਜ ਵਾਸੀ ਦੁਲਵਾਂ ਦੱਸਿਆ ਸੀ। ਡਾਕਖਾਨਾ ਸੰਘਲਾਲ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ। ਉਕਤ ਪਤੇ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਰਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਦੌਰੇ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ "ਆਰਾਮ ਅਤੇ ਖਰੀਦਦਾਰੀ" ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲੜੀ ਨੰਬਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦੂਜੇ ਕਾਲਮਾਂ ਵਿਚ ਦਰਜ ਇੰਦਰਾਜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਤੋਂ ਆਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਵਾਪਸ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। ਦੇਵੀ ਚੰਦ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ., ਪ੍ਰੋਪਰਾਈਟਰ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਤਿੰਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਮਰੇ ਨੰਬਰ 7 ਵਿੱਚ ਲੈ ਗਏ, ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੈਂਡ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਰਾਤ ਕਰੀਬ 11 ਵਜੇ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ., ਫਗਵਾੜਾ ਗੇਟ ਸਥਿਤ ਆਪਣੇ ਘਰ ਰਾਤ ਲਈ ਗਏ। ਉਹ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ 10 ਜਾਂ 10.30 ਵਜੇ ਹੋਟਲ ਵਾਪਸ ਪਰਤਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਵੀ ਚੰਦ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. ਦੁਆਰਾ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ ਨੇ ਰਜਿਸਟਰ ਵਿੱਚ "ਜਗਦੀਸ਼ ਲਾਲ" ਵਜੋਂ ਐਂਟਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਨਹੀਂ ਜਾਗਿਆ। ਸਵੇਰ ਜਦੋਂ ਦੇਵੀ ਚੰਦ ਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਉਕਤ ਵਿਅਕਤੀ ਅਰਥਾਤ ਜਗਦੀਸ਼ ਲਾਲ ਨੂੰ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਗਲੇ ਵਿਚ ਰੁਮਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਹਿਲੀ • ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਗਲੇ ਸੰਸਕਰਣ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜt2 ਹੋਰ ਸਾਬੀਆਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 22 ਤੋਂ 23 ਸਾਲ ਅਤੇ 24 ਤੋਂ 25 ਸਾਲ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੱਦ 5

ਫੁੱਟ 4/5 ਇੰਚ ਅਤੇ 5 ਫੁੱਟ 7 ਤੋਂ 7 ਹੈ | ਇੰਚ ਦੋਵਾਂ ਦੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਮੁੱਛਾਂ ਵੀ ਦੱਸੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਕਲੀਨ ਸ਼ੇਵਨ। ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਮੁਖਬਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਦੇਵੀ ਚੰਦ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.

3. ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਤਹਿਤ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਕਤ ਐਸ.ਆਈ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਕੁਝ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬੰਧਤ ਕਾਗਜ਼ਾਤ 23 ਜਨਵਰੀ, 1979 ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ 4.35 ਵਜੇ ਹਸਪਤਾਲ ਪਹੁੰਚ ਗਏ।

4. ਜੁਗਦੀਸ਼ ਲਾਲ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦਾ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ 24 ਜਨਵਰੀ 1979 ਨੂੰ ਡਾ. ਸੀ.ਐਸ. ਨਾਇਕ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 1, ਨੇ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ, ਜਲੰਦੂਰ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਗਰਦਨ 'ਤੇ ਇੱਕ ਲਿਗਚਰ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਰੇਖਿਕ ਗੁਲਾਬੀ ਬਣਤਰ ਸੀ। ਦੋ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾਓ ਰਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ **ਬਨਾਮ** ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ (ਹਰਬੰਸ ਲਾਈ, ਜੇ.)

ਗਰਦਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕ੍ਰੀਕੋਇਡ ਕਾਰਟੀਲੇਜ 'ਤੇ ਗਰਦਨ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ, 'ਸੱਜੀ ਗੱਲੂ, ਖੱਬੀ ਪੱਟ, ਸੱਜੀ ਕੂਹਣੀ ਦੇ ਜੋੜ ਦੇ ਸੱਜੇ ਗੋਡੇ ਦੇ ਸੱਜੇ ਮੈਡੀਅਲ ਐਪੀਕੋਡਾਈਲ ਦੇ ਲੇਟਰਲ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ 8 ਘਬਰਾਹਟ ਸਨ। ਮੈਡੀਬਲ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਵੀ ਸੋਜ ਸੀ, ਕ੍ਰੀਕੋਇਡ ਕਾਰਟੀਲੇਜ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਵੱਡਾ ਹੇਮੋਟੋਮਾ ਵੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਟ੍ਰੈਚਿਆ ਦੇ ਹੋਰ ਵਿਭਾਜਨ 'ਤੇ, ਟ੍ਰੈਚਿਆਲ ਬਲਿਊਕੋਸਲ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਭੀੜ ਦੇ ਨਾਲ ਭੂਰਾ ਝੱਗ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਓਪੀਨੀਅਨ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਗਲਾ ਘੁੱਟਣ ਕਾਰਨ ਹੋਇਆ। ਸੱਟਾਂ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦਾ ਸਮਾਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ 10 ਤੋਂ 20 ਮਿੰਟ ਅਤੇ ਮੌਤ | ਅਤੇ ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਜਾਂਚ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦਾ ਸਮਾਂ 48 ਘੰਟੇ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

i

5. ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਉਮਰ 18 ਸਾਲ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਅਜ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਉਮਰ 21 ਸਾਲ ਦੋਵੇਂ ਵਾਸੀ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਸ਼ਹਿਰ ਅਤੇ ਸੋਮ ਨਾਥ ਉਮਰ 20 ਸਾਲ ਵਾਸੀ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਛਾਉਣੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

i

6. ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਾਂਤਾ ਦੇਵੀ, ਪੀਡਬਲਯੂ 5 ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੁਗਦੀਸ਼ ਲਾਈ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਰਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ

ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਮਾਂ ਨੀਲਮ ਨਾਲ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸਬੰਧ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਸ ਨੇ ਕਤਲ ਦੇ ਕਾਮ ਮਿਸ਼ਨ ਲਈ ਇੱਕ ਇਰਾਦੇ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕੀਤਾ।

7. ਦੋਸ਼ੀ ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ, ਵਾਸੀ, 5 ਮਾਰਚ, 1979 ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 12 ਮਾਰਚ, 1979 ਨੂੰ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਸ਼ਨਾਖਤੀ ਪਰੇਡ ਦੌਰਾਨ ਉਸਦੀ ਪਛਾਣ ਸੈਨ ਦਾਸ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.8, ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸੋਮ ਨਾਥ ਅਤੇ ਰਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ, ਦੋਸ਼ੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ 'ਤੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 22 ਫਰਵਰੀ, 1979 ਅਤੇ 19 ਫਰਵਰੀ, 1979 ਨੂੰ, ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਨੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਛਾਣ ਪਰੇਡ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਧਾਰਾ 313, ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਬੇਕਸੂਰ ਹੋਣ ਅਤੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਝੂਠਾ ਫਸਾਉਣ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ।

f

8. ਦੋਸ਼ੀ ਸੋਮ ਨਾਥ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਸੋਮ ਨਾਥ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਵਾਧੂ ਨਿਆਂਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਸਬੰਧੀ ਦਰਦਰ ਦਰਸ਼ਨ ਡਾਇਲ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 14 ਦੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ 'ਚੋਂ ਬੈਗ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜੋ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ। ਮ੍ਰਿਤਕ. ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਸੋਮ ਨਾਥ ਦਾ ਹੋਰ ਦੋ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਕੋਈ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਕਮਿਸ਼ਨ. ਇਸਤਗਾਸਾ ਕੇਸ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਦੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਾਬਤ ਹੋਣ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 34, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ।

9. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਕੌਸ਼ਲ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਸਬੂਤ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕੰਬਾਊ ਸਨ।

10. ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਸਬੂਤ, ਦੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਘਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ, ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਪੀਡਬਲਯੂ 6, ਹੋਟਲ ਦੇ ਮਾਲਕ, ਦੇਵੀ ਚੰਦ, ਪੀਡਬਲਯੂ 7 ਅਤੇ ਸੈਨ ਦਾਸ, ਪੀਡਬਲਯੂ 8, ਦੇ ਬਿਆਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਬੇਅਰਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਰਸੋਈਏ, (ਕ੍ਰਮਵਾਰ,) ਉਕਤ ਹੋਟਲ ਵਿੱਚ। ਓਕੂਲਰ ਖਾਤੇ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰ ਵਿੱਚ ਐਂਟਰੀ ਤੋਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

i

11. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 22 ਜਨਵਰੀ, 1979 ਨੂੰ ਰਾਤ 9 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀ, ਜਗਦੀਸ਼ ਲਾਲ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਰਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਸੋਮ ਨਾਥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਟਲ ਵਿੱਚ ਆਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਨਰ ਖੋਜ, ਕਮਰਾ ਨੰਬਰ 7, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਦੇਵੀ ਚੰਦ ਦੁਆਰਾ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ., ਅਤੇ ਬਿਸਤਰੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਜਗਦੀਸ਼ ਲਾਲ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਦੇ ਪਤੇ ਅਤੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਰਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਲਾਲ ਵੱਲੋਂ ਦਰਜ ਰਜਿਸਟਰ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਸੀ। ਹੋਟਲ ਬੁਕਿੰਗ ਲਈ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਜਗਦੀਸ਼ ਲਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਆਏ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਉਮਰ, ਕੱਦ ਅਤੇ ਰੰਗਤ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੇਰਵਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗਵਾਹ ਨੇ ਰਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਸੋਮ ਨਾਥ ਦੱਸਿਆ। ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਪਛਾਣ ਪਰੇਡ ਵਿੱਚ ਬੈਠਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਆਯੋਜਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, - ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਬਿੱਟ ਪੀਐਮਓ/3 ਅਤੇ ਪੀਐਮਓ/4 ਦੁਆਰਾ / ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਨੇੜਿਓਂ ਘੋਖਣ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਹੋਟਲ ਵਿੱਚ ਕਮਰਾ ਨੰਬਰ 7 ਅਲਾਟ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਰਾਤ 11 ਵਜੇ ਉੱਥੋਂ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਹੀ ਵਾਪਸ ਪਰਤਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਵਾਪਸ ਆਉਣ 'ਤੇ ਦੇਵੀ ਚੰਦ ਵਾਸੀ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜਗਦੀਸ਼ ਲਾਲ ਦੇ ਕਮਰੇ ਨੰ: 7 'ਚ ਮਰੇ ਹੋਏ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ 'ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਖੁਦ ਹੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਥਾਣੇ ਗਿਆ। ਰਜਿਸਟਰ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ. 1, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੀਰੀਅਲ ਨੰਬਰ 94 'ਤੇ ਐਂਟਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਗਦੀਸ਼ ਲਾਲ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗਵਾਹ ਦੁਆਰਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਨਿਯਮਤ ਪੇਜਿੰਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਸੀਰੀਅਲ ਨੰਬਰ 94 ਵਿੱਚ 3 ਤੋਂ 4 ਤੱਕ ਅੰਕਾਂ ਦੀ ਕਟੌਤੀ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਅਗਲੇ ਸੰਸਕਰਣ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਪੋਸਟ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। -ਦੁਪਹਿਰ 2 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸੈਨ ਦਾਸ, ਪੀਡਬਲਿਊ, ਹੋਟਲ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਸਦਾ ਸੰਸਕਰਣ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸੈਨ ਦਾਸ, ਪੀਡਬਲਿਊ, ਦੇ ਹੋਟਲ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਰਿਪੋਰਟ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

12. ਦੇਵੀ ਚੰਦ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਬੰਧਤ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਰਾਤ 9.15 ਵਜੇ ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਟਲ ਵਿੱਚ ਆਏ ਅਤੇ ਜਗਦੀਸ਼ ਲਾਲ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਦੁਆਰਾ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ,

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਮਰੇ ਨੰਬਰ 7 ਵਿੱਚ ਲੈ ਗਏ ਅਤੇ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਬਿਸਤਰੇ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀ। ਸੈਣ ਦਾਸ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ., ਉਸਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਹੋਟਲ ਦੇ ਇੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉੱਥੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਰਾਤ 11 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ, ਉਹ ਹੋਟਲ ਵਿੱਚ ਸੌਣ ਲਈ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਉਦਾਸੀਨ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਸੈਣ ਦਾਸ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ., ਨੂੰ ਕਮਰਾ ਨੰਬਰ 7 ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਹ ਇਕ ਵਾਰ ਪਿਸ਼ਾਬ ਕਰਨ ਲਈ ਉੱਠਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਜਗਦੀਸ਼ ਲਾਲ ਦੇ ਦੋ ਸਾਥੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਸੋਮਾ ਅਤੇ ਰਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ, ਹੋਟਲ ਛੱਡ ਕੇ ਦੇਖਿਆ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ, ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਆਉਣ 'ਤੇ, ਹੋਟਲ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ., ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ, ਕਮਰਾ ਨੰਬਰ 7 ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਣ, ਕਿ ਉਹ ਕਮਰੇ ਨੰਬਰ 7 ਵਿੱਚ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੇਖਿਆ। ਗਲੇ ਵਿੱਚ ਰੁਮਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਜਗਦੀਸ਼ ਲਾਲ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਡੀ.ਏ. ਉਸਨੇ ਸੈਣ ਦਾਸ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. ਦਾ ਕੋਈ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਕਮਰਾ ਨੰਬਰ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ 7. ਉਸ ਦੇ ਅਗਲੇ ਵਰਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਸਨੂੰ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ ਤੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਸੋਮ ਨਾਥ ਅਤੇ ਰਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ। ਇਕ ਹੋਰ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਸੋਮ ਨਾਥ ਦਾ ਨਾਂ ਰਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਸੱਤ-ਅੱਠ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੈਣ ਦਾਸ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ., ਹੋਟਲ ਵਿੱਚ ਕੁੱਝ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਸਵੇਰੇ 8 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ ਤੱਕ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਕਈ ਵਾਰ, ਉਹ ਰਾਤ ਵੀ ਹੋਟਲ ਵਿੱਚ ਠਹਿਰਦਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੈਣ ਦਾਸ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. ਦੀ ਮੁੱਖ ਡਿਊਟੀ ਹੋਟਲ ਦੀ ਰਸੋਈ ਵਿੱਚ ਸੀ।'

13. ਪੀ.ਡਬਲਯੂ., ਸੈਣ ਦਾਸ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਹੋਟਲ ਵਿੱਚ ਕੁੱਝ ਵਜੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਡਿਊਟੀ ਰਾਤ 8 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸਵੇਰੇ 6 ਵਜੇ ਤੱਕ ਸੀ।

ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਨਾਲ ਆਏ ਦੋਵੇਂ ਮੁਲਜ਼ਮ ਰਾਤ 10 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੋਟਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ ਸਨ ਪਰ ਰਾਤ 11 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਮੁੜ ਵਾਪਸ ਆਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਸੋਮ ਨਾਥ ਅਤੇ ਰਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਦੱਸਿਆ। ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਹੋਟਲ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਅਤੇ ਕਮਰੇ ਨੰਬਰ 7 ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਉਸਨੇ ਜਗਦੀਸ਼ ਲਾਲ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਤਿੰਨ ਕੱਪ ਚਾਹ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਕਹੀ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰੋਸੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਅਗਲੇ ਵਰਜਨ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਤ 1 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸੋਮ ਨਾਥ ਅਤੇ ਰਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ, ਮੁਲਜ਼ਮ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰੇ ਅਤੇ ਹੋਟਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਕਰੀਬ

15 ਜਾਂ 20 ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ ਦੋਸ਼ੀ ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਵੀ ਹੋਟਲ ਤੋਂ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਗਵਾਹ ਖੁਦ ਸਵੇਰੇ 6 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੋਟਲ ਤੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 1 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਉਸ ਦੇ ਘਰੋਂ ਹੋਟਲ ਬੁਲਾਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਸ ਦੇ ਹੋਟਲ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਰਵਾਨਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

14. ਹੋਟਲ ਦੇ ਮਾਲਕ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ., ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਨੇੜਿਓਂ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੈਨ ਦਾਸ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਆਉਣ ਬਾਰੇ ਵਰਜਨ। ਦੋਸ਼ੀ ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਰਾਤ ਨੂੰ 11 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਅਤੇ ਰਾਤ 1 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੋਟਲ ਛੱਡਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ, ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿਵ ਪੀ.ਬੀ., ਦੇਵੀ ਚੰਦ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ., ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸੈਨ ਦਾਸ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ., ਇੱਕ ਰਸੋਈਏ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਟਲ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਹੋਟਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਉਣਾ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਫਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੈਨ ਦਾਸ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ., ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ 5 ਮਾਰਚ, 1979 ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਯਾਨੀ ਲਗਭਗ ਡੇਢ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ। ਘਟਨਾ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਹੋਟਲ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਅਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਰਾਤ 1 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੋਟਲ ਛੱਡਣ ਬਾਰੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਘਿਨਾਉਣੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਟਿਕਾਉ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਬਹੁਤ ਸ਼ੱਕੀ ਹੈ।

15.

ਹਾ

ਲਾਂਕਿ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਰਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਗਦੀਸ਼ ਲਾਲ (ਮ੍ਰਿਤਕ ਐਡ) ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਤ 9 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੋਟਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਮਰਾ ਨੰਬਰ 7 ਵਿੱਚ ਗਿਆ ਅਤੇ ਰਾਤ ਤੱਕ ਉੱਥੇ ਠਹਿਰਿਆ। ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦੇਵੀ ਚੰਦ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. ਇਹ ਤੱਥ ਵੀ, ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ' , ਰਜਿਸਟਰ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ. 1 ਵਿੱਚ ਐਂਟਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਰਜਿਸਟਰ ਦੇ ਲੜੀ ਨੰਬਰ 94 ਵਿੱਚ ਜਗਦੀਸ਼ ਲਾਲ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਦੇ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਰਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਨਾਮ ਦਰਜ ਹੈ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਜਗਦੀਸ਼ ਲਾਲ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ 23 ਜਨਵਰੀ 1979 ਦੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਦੇਵੀ ਚੰਦ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ., ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ., ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਪਈ ਹੋਈ ਕਮਰਾ ਨੰਬਰ 7 ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ, ਉਸ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ

ਕਈ ਸੱਟਾਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਗਲਾ ਘੁੱਟਣ ਨਾਲ ਹੋਈ ਸੀ! ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਾਹ ਘੁੱਟਣਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੌਖ ਸ਼ੱਕੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਰਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਫੂਲ ਪਰੂਫ ਕੇਸ ਹੈ। ਰਾਤ ਨੂੰ, ਸ਼ੱਕੀ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਰਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 302, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ, ਸਰਲਤਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਧਾਰਾ 34, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ। ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਕੇਸ ਸਾਬਤ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਰਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਦੇ ਮਕਸਦ ਨਾਲ ਬਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਸੋਮ ਨਾਥ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਰੀ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਨਿਪਟਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਸੋਮ ਨਾਥ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਦੋਸ਼ੀ ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਰਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 34, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਨੂੰ ਧਾਰਾ 302, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ *ਰਿਲਾਇੰਸ ਸਵਾਈ ਦਾਸ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ*, (1) ਉੱਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸਮਾਨ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, -

“ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਕਤਲ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਮਾਂ ਬਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ- ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ - ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਉਸ 'ਤੇ ਸਥਿਰ ਕੀਤਾ ਜਾ. ਨਿਰਣਾਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਜਾਂ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ।

16. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਹਾਇਕ ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ ਨੇ *ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਕੇ. ਵੈਂਕਟਾ ਰੈੱਡੀ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ*, (2) 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤਿੰਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਬਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਇਕੱਲੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਹੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 302 ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 34, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਵਿਧਾਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਕਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਕੱਟਣ ਦਾ ਕੇਸ, ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੀ ਕਿ 8 ਨਾਮੀ ਪੁੱਤਰਾਂ ਅਤੇ ਦਸ

ਅਣਪਛਾਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਜੋ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਸਨ, ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਜੁਰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਕਤਲ ਵਿੱਚ ਭਾਗੀਦਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 20 ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ 13 ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 34, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਦੇ ਨਾਲ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੋਡ, ਬਾਕੀ 12 ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੇਸ ਦੇ ਕਟੌਤੀ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਸ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ 13 ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਚਾਰ ਜਾਂ ਸੱਤ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, -

"ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਇਹ ਸਬੂਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਫਰਮ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹਨ ਕਿ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਣਪਛਾਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਏ. 7 ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਚਾਰਜ ਵਿੱਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਗਏ 13 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਣਪਛਾਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸਹੀ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਪੱਕਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚਾਰਜ ਵਿੱਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਗਏ 13 ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਏ-7 ਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੰਘੀ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ 'ਤੇ ਘਾਤਕ ਹਮਲਾ। ਏ-7 ਇਸ ਲਈ ਧਾਰਾ 34, ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਸੀਂ ਏ-7 ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇਸ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 34, ਪੀਨਲ ਕੋਡ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਰਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ (ਹਰਬੰਸ ਲਾਈ, ਜੇ.)

ਕੇ. ਵੈਂਕਟਾ ਰੈੱਡੀ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, —

"ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਇੱਕ ਦਿੱਤੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ ਸਿਰਫ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਵੀ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ

ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਜਾਂ ਬੇਨਾਮ, ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਜਾਂ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜੇਕਰ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਸਨ, ਪਰ ਹੋਰ ਨਹੀਂ।

17. ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡ ਸ਼ਿਪਜ਼ ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨੇੜਿਓਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਪਟਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਧਾਰਾ 34, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕਈ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਉੱਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਬਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਧਾਰਾ 34, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਇਕੱਲੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਜੇ ਵੀ ਟਿਕਾਊ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਦੋਸ਼ੀ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ ਕਿ ਬਰੀ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਵੀ ਭਾਗੀਦਾਰ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਆਪਣੇ ਸੀਪੀ-ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇ ਬਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਧਾਰਾ 34, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

18. ਇਸ ਲਈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਪੀਡਬਲਯੂ-6 ਅਤੇ ਦੇਵੀ ਚੰਦ, ਪੀਡਬਲਯੂ-7, ਕਿਉਫਲੀ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀ ਰਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਸਮੇਤ ਮੁਲਜ਼ਮ, ਜਗਦੀਸ਼ ਲਾਇ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਟਲ ਵਿੱਚ ਰਾਤ ਕੱਟਣ ਲਈ ਆਏ ਸਨ। ਸੈਣ ਪਾਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੁਲਜ਼ਮ ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਗਦੀਸ਼ ਲਾਇ ਦੇ ਕਤਲ ਲਈ ਤਿੰਨੋਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ 'ਚੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਸੋਮ ਨਾਥ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਰਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਗਦੀਸ਼ ਲਾਇ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਟਲ ਦੇ ਕਮਰੇ ਨੰਬਰ 7 ਵਿਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਇਸ ਦਾਖਲੇ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਰਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ, ਦੋਸ਼ੀ, ਨੂੰ ਧਾਰਾ 34, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

19. ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਹਾਇਕ ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ, ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਗਦੀਸ਼ ਕੈ ਦੇ ਕਤਲ ਲਈ ਇਸਤਗਾਸਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦੋਸ਼ੀ ਰਜਿੰਦਰ

ਕੁਮਾਰ, ਐਡਵੋਕੇਟ, ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇਕੱਲੇ ਸ਼ੱਕੀ ਸਾਬਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਜਾਂ ਸੋਮ ਨਾਥ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਹੈ। ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਸੀ।- ਦੋਸ਼ੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਲਾਲ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਦੇ ਨਾਲ ਕਮਰਾ ਨੰਬਰ 7 ਵਿੱਚ ਸੁੱਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਗਦੀਸ਼ ਲਾਲ ਨੇ ਸਵੇਰੇ ਗਲਾ ਘੁੱਟਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਥਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਰਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਹੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਤਲ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਸਬਮਿਸ਼ਨ, ਡਾਕਟਰੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਕਦੇ ਵੀ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਅਤੇ ਡਾ. ਸੀ.ਐਸ. ਨਾਇਕ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ., ਦੇ ਬਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਜਗਦੀਸ਼ ਲਾਲ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਨੂੰ ਆਈਕਿਊ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ। ਗਰਦਨ 'ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੱਟ, ਗੱਲੂ ਅਤੇ ਸੱਜੇ ਗੋਡੇ ਅਤੇ ਕੂਹਣੀ ਦੇ ਜੋੜ ' ਤੇ ਵੀ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ। ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਗਲੂ, ਗੋਡੇ ਅਤੇ ਕੂਹਣੀ ਦੇ ਜੋੜਾਂ 'ਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਬਰਾਹਟ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਮਲਾਵਰ ਅਤੇ ਪੀੜਤ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਘਰਸ਼ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜਗਦੀਸ਼ ਲਾਲ ਨੂੰ ਜੱਦੋਜਹਿਦ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਕੱਲੇ ਦੋਸ਼ੀ ਰਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੁੱਟਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਦਰਅਸਲ, ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਰਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਗਦੀਸ਼ ਲਾਲ ਦਾ ਕਤਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਰਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਸਾਥੀ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸ . ਧਾਰਾ 34, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਸਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਵੀ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕਤਲ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ ।

20. ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਐਨ.ਕੇ.ਐਸ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ

ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਡੋਲਮਿਨ